

ПАВЛЕНКО Юлія,

*кандидатка педагогічних наук, доцентка,
доцентка кафедри початкової освіти Полтавського
національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка*

САМОРОБНІ ТРЕНАЖЕРИ ТА ЇХ ВИКОРИСТАННЯ ДЛЯ РОЗВИТКУ МОВЛЕННЄВОГО ДИХАННЯ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ В ІГРОВІЙ ФОРМІ

Для формування повноцінного мовлення важливе значення має розвиток мовленнєвого дихання. У багатьох дітей дошкільного і молодшого шкільного віку спостерігаються порушення фізіологічного і мовленнєвого дихання, тобто недостатнє збагачення легень киснем і, відповідно, проблем у звуковимові. Тому дуже важливо навчити дитину дихати правильно. Добре, якщо це навчання проходитиме швидко, легко і яскраво. Зручним засобом для цієї роботи можуть стати саморобні тренажери та ігрові вправи, організовані за допомогою них.

Аналіз літератури та джерел Інтернет свідчить, що різні фахівці (логопеди, психологи, педагоги) використовують під час практичної роботи з дітьми дихальні вправи. Питання взаємозв'язку дихальної активності і мовленнєвого розвитку досліджують на науково-методичному рівні різні вчені (О. Боряк, О. Мілевська, Н. Пахомова, О. Ревуцька, Ю. Рібцун, В. Тищенко, Л. Трофіменко, М. Шеремет та ін.).

Однак, робіт про використання саморобних тренажерів для розвитку мовленнєвого дихання у молодших школярів в ігровій формі недостатньо. У публікації приділимо увагу цьому питанню.

Дихання – важливий фізіологічний процес, що відбувається автоматично і рефлекторно й керується дихальними центрами нервової системи. Н. Пахомова наголошує, що стародавні греки вважали, що душа людини знаходиться на діафрагмі, звідки й походить давньогрецьке слово «френ», що є синонімом назви

цього м'язового органу. Життєдіяльність живого організму пов'язана з поглинанням їм кисню і виділенням вуглекислого газу [2, с. 14].

Процес дихання складається з трьох фаз: вдиху, паузи та видиху, які постійно і ритмічно йдуть одна за одною.

Виділяють фізіологічне (немове) та мовленнєве дихання. Немовне дихання передбачає вдих та видих, приблизно однакові за тривалістю. У мовленнєвому диханні вдих і видих різняться, останній набагато довший вдиху. Після короткого вдиху слідує пауза для зміцнення черевного преса, а потім – довгий звуковий видих.

Мовленнєве дихання – це складний акт, який здійснюється узгодженою роботою дихального, голосового та артикуляційного апаратів. Правильне мовленнєве дихання є основою звучного мовлення, джерелом утворення звуків, голосу. Воно забезпечує нормальне голосоутворення, правильне засвоєння звуків, здатне змінювати силу їх звучання, допомагає правильно дотримуватися паузи, зберігає плавність мовлення, змінює силу, мовленнєву мелодику [3, с. 3].

Плавне мовленнєве дихання формується на основі фізіологічного дихання. Та, засвоєння тривалого, економного видиху для дитини дошкільного і молодшого шкільного віку має певні труднощі, пов'язані із віком і незавершеним процесом фізіологічного розвитку органів дихання.

Дихальні вправи не тільки впливають на формування правильного мовленнєвого дихання, але й допомагають також навчити дитину правильно вимовляти звуки мови. Ці вправи можна використовувати як фізкультхвилинки на уроках в початкових класах або в домашніх умовах. Мета дихальних вправ – збільшити об'єм дихання, нормалізувати його ритм, відпрацювати тривалий, плавний, економний видих.

Особливою ефективністю у роботі з дітьми 5-10 років відзначаються ігрові вправи, для яких доцільно створити яскраві і цікаві саморобні тренажери. Виготовлення тренажерів для дихання доступне всім: батькам, дітям, педагогам.

Для виготовлення тренажерів-дмухалок і організації дихальних ігор можна використовувати різноманітні побутові предмети і прості матеріали: папір, серветки, вату, бантики, нитки і мотузки, паперові і пластикові стаканчики і трубки, повітряні кульки, медичні рукавички, тощо [1].

Робота над розвитком мовленнєвого дихання перетворюється на цікаве дійство: «здмухування» метеликів з квітів, «шелестіння листям», відтворення дзюрчання проточної води, надування і спускання повітряних кульок, «пускання в плавання» паперових чи пінопластових корабликів, «влаштування польотів» паперових літаків, «охолодження гарячого чаю», «оживлення» веселих персонажів, «організація перегонів» кумедних гусениць, «кружляння в танці» повітряних балеринок, малювання в техніці «Ляпкографія», тощо.

Отже, розвиток мовленнєвого дихання створює умови для нормального звукоутворення, підтримання нормальної гучності мовлення, чіткого дотримання пауз, збереження плавності мови та інтонаційної виразності. Доступним і ефективним засобом у роботі з дітьми дошкільного і молодшого шкільного віку стануть дихальні тренажери, виготовлені власноруч, за участю дітей і їх батьків.

Список використаних джерел:

1. Ігри та вправи на розвиток мовленнєвого дихання. *ІРЦ Іллінівської ОТГ*, 2022.
URL : <https://illinivka.irc.org.ua/igri-ta-vpravi-na-rozvitok-movlennevogo-dihannya-18-48-35-11-11-2022/>
2. Пахомова Н. Г. Формування мовленнєвої готовності дітей старшого дошкільного віку з дизартрією до навчання в школі : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.03 «Корекційна педагогіка». Київ, 2006. 20 с.
3. Плиска О. І. Фізіологія вищої нервової діяльності та сенсорних систем: посібник, Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2009. 285 с.